

ОСТАТЪЧНАТА СТОЙНОСТ В АМОРТИЗАЦИОННАТА ПОЛИТИКА НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

Доц. д-р Живко Бонев
Дипломиран експерт-счетоводител,
Регистриран одитор

Резюме

Счетоводната политика представлява съвкупност от принципи, изходни предположения, концепции, правила, бази и процедури, възприети от предприятието за отчитане на неговата дейност и за представяне на информацията във финансовите отчети. Един от компонентите ѝ е амортизационната политика.

В определен момент отделни активи могат да се окажат ненужни или негодни за използване и предприятието трябва да се освободи от тези активи. В тази връзка са разгледани понятията освобождаване, брак и ликвидация.

При освобождаването от част от негодните за използване в предприятието активи се получават приходи. Възможно е да има и разходи. Именно стойността на приходите или на положителната разлика между приходите и разходите е „остатъчната стойност” на актива.

Остатъчната стойност е част от стойността на актива, която ще се реализира при освобождаването от него и не следва да се пренася в себестойността или издръжката на предприятието и трябва да се определя още с придобиването на нетекущия актив.

Тази стойност зависи от много фактори.

Определянето на размера на остатъчната стойност по своята същност е прогнозна дейност, която изисква използването на много данни. Определя се към датата на изтичане на полезния живот на актива. Това, обаче, предизвиква затруднения.

Предвид характера на остатъчната стойност счетоводните стандарти не предвиждат задължителното ѝ определяне. Неопределянето на остатъчната стойност предизвиква:

- * начисляване на амортизациите, включително и за данъчни цели върху по-висока амортизируема стойност;*
- * увеличаване на амортизационните разходи – счетоводни и данъчни;*
- * намаляване на финансовия резултат;*
- * деформиране както на финансовия резултат, така и на корпоративния данък чрез изместване във времето.*

Ако посоченото съчетаем с обикновеното приемане на данъчните

амортизационни норми и като счетоводни, това става чувствително.

Посоченото предполага в амортизационната политика да се предвиди подходът при предварителното определяне и оценяване на остатъчната стойност на активите, да се предвидят факторите, които ще се вземат под внимание. При всички случаи това ще бъде една предварителна, приблизителна оценка. На тази основа следва да се предвиди периодичното проверяване на тази приблизителна оценка на остатъчната стойност и евентуалното ѝ коригиране.

Всичко посочено показва значимост на този въпрос при по-големите предприятия, притежаващи активи с висока стойност. При извършване на независим финансов одит на всяко предприятие одиторът дава становище относно приложената счетоводна политика и качествата на финансовия отчет. При тази проверка следва да се обхване и въпросът за остатъчната стойност. Тя винаги следва да се третира заедно с полезния живот на активите.

Едновременно трябва да се има предвид, че основната част от предприятията у нас са малки.

Ключови думи

Остатъчна стойност

Счетоводна политика

Амортизационна политика

Текущото счетоводно отчитане на предприятията се осъществява на основата на изискванията на Закона за счетоводството, приложимите счетоводни стандарти, индивидуалния сметкоплан и утвърдената счетоводна политика¹. Съгласно Счетоводен стандарт за финансово отчитане на малки и средни предприятия (СС) 1 *Представяне на финансови отчети* (§ 25.1.) Счетоводната политика представлява съвкупност от принципи, изходни предположения, концепции, правила, бази и процедури, възприети от предприятието за отчитане на неговата дейност и за представяне на информацията във финансовите отчети. Подобно е и определението, дадено в МСС 8 *Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки*, а именно: „Счетоводна политика – конкретни принципи, изходни положения, конвенции, правила и практики, прилагани от предприятието при изготвянето и представяне на финансовите отчети“.

Счетоводната политика се определя от управляващия орган на предприятието в съответствие с:

---

¹ В българската уредба се говори за счетоводна политика в единствено число, макар да е сбор от много счетоводни политики, т.е. това е сборно понятие.

- а) принципите и изискванията, определени в Закона за счетоводството и приложимите стандарти;
- б) Когато се прилагат Националните стандарти за финансови отчети за малки и средни предприятия и по даден въпрос няма изрични разпоредби, се използват изискванията, определени в Международните счетоводни стандарти;
- в) При липса на МСФО, които да са конкретно приложими² към дадена операция, друго събитие или условие, ръководството използва собствените си преценки за разработване и прилагане на счетоводна политика с цел финансовите отчети да дават информация, която е необходима на ползвателите за вземане на стопански решения и е надеждна;
- г) вътрешните актове на предприятието, отразяващи спецификата на неговата дейност.

Счетоводната политика има сложна структура и състав в зависимост от характера на изпълняваните дейности, използваните ресурси и различието в източниците им и пр. Един от важните компоненти, свързан с използването на нетекущи амортизируеми активи, е амортизационната политика. Тя, от своя страна, включва:

- а) подхода за класифициране на активите като дълготрайни материални и нематериални и като амортизируеми и неамортизируеми, възприет в предприятието;
- б) подхода, възприет за определяне на полезния живот (срока на годност) на амортизируемите активи;
- в) възприетия в предприятието подход при определянето на остатъчната стойност на амортизируемите активи;
- г) възприетия метод на амортизация по класове от сходни амортизируеми активи;
- д) друга информация по преценка на предприятието.

Дълготрайните активи се използват в стопанската дейност на предприятията в рамките на повече от един отчетен период, през което време носят съответна изгода. През този интервал от време (полезния живот на актива или срок на годност) активите с ограничен полезен живот пренасят своята стойност в стойността на създавания продукт или в издръжката на предприятието, по пътя на амортизирането.

В определен момент отделни активи могат да се окажат ненужни или негодни за използване по своето предназначение. Причините за това са много и разнообразни: промяна или съкращаване на дейността, физическо износване, морално остаряване, неизгодна експлоатация, повреди поради аварии,

---

² Това подчертава непълнотата на стандартите и нуждата от творческа дейност от страна на предприятието.

катастрофи, стихийни бедствия и пр. Независимо от причината във всички тези случаи предприятието трябва да се освободи от тези активи.

„**Освобождаване**” е сравнително широко понятие. То отразява действия, в резултат на които активът излиза от патримониума на предприятието. Това може да стане по различен начин в зависимост от характера на актива, състоянието му и причината за освобождаване от него. В основата на освобождаването стои установяването на невъзможността активът да се използва в рамките на предприятието за дейността, за която е предназначен или за друга дейност и причините за това състояние.

Понятието „**брак**” означава нещо негодно за използване, нещо за изхвърляне, нещо, на което липсват потребителски качества. То не означава освобождаване от актива, а само констатация, която е предпоставка за евентуално освобождаване. В практиката, обаче, много често понятието неправилно се използва именно в този смисъл. Констатирането на това състояние на актива и документирането му е по различен начин в зависимост от организацията на работата. С констатацията трябва да се определи и начинът на освобождаване от този актив. Обикновено то се свързва с ликвидация.

Понятието „**ликвидация**” означава прекратяване на съществуването, унищожаване. В счетоводната практика понятието често се използва в по-широкия смисъл – на освобождаване от даден актив, в смисъла, че той вече „не съществува в патримониума” на предприятието. В тази връзка може да се срещне неправилен текст „ликвидация чрез продажба” вместо „освобождаване чрез продажба”.

Когато активите са все още годни за използване, но не за основното си предназначение, а за други нужди в самото предприятие, те се пренасочват към другата дейност, където са необходими, което не е освобождаване, а преместване, пренасочване, промяна на начина на използване и пр. Например един компютър от по-стар модел, който не може да се използва за създаване на нов софтуер, спокойно може да се използва от администрацията. Това действие не е в обхвата на нашия анализ.

Когато активите са все още годни за използване по предназначението си или за други нужди, но не са нужни на предприятието, обичайната форма на освобождаване е продажбата или дарението (примерно за начално обучение). Но и в двата случая трябва да има и насрещна страна – купувач или надарено лице.

Когато, обаче, активът е въобще физически негоден за ползване или ако е годен, но няма друго лице, което да го поеме (няма купувач или надарен), или по други причини не може да се постигне освобождаване по този начин, активът се ликвидира. То като физическо унищожаване може да се осъществи по пътя на: изгаряне, счупване и пр.; демонтиране и получаване на резервни части и/или използваеми отпадъци.

При част от негодните или ненужни за използване в предприятието активи, при освобождаването от тях се получават приходи. Такива са:

* продажната стойност на актива, ако е продаден;

* стойността на използваемите материали и отпадъци при демонтаж и разрушаване;

* стойността на продадени отпадъци и пр.

Възможно е да има и разходи, обикновено по-чувствителни, при демонтаж и разрушаване, които могат да бъдат:

а) разходи, свързани с демонтаж и разрушаване;

б) разходи, свързани със замяната на актива с друг актив или с продажбата му – транспортни, товаро-разтоварни, комисионни и т.н.;

в) разходи, свързани с възобновяване на средата, върху която активът е оказвал влияние.

Тези очаквани разходи по извеждането на актива от употреба ще окажат влияние върху финансовия резултат от освобождаването от актива.

Именно стойността на приходите или, при разходи, на положителната разлика между посочените приходи и разходи е **„остатъчната стойност”** на актива. Или под **„остатъчна стойност”** на дълготраен актив трябва да се разбира *изгодата, която ще се получи при освобождаване от актива*. В практиката често неправилно това понятие (остатъчна стойност) се използва като разлика между отчетната стойност на актива и акумулираната амортизация, вместо правилното понятие „балансова стойност”.

Националният счетоводен стандарт за финансово отчитане на малки и средни предприятия (СС) 4 *Отчитане на амортизацията* в § 2 определя остатъчната стойност като предполагаемата стойност, която предприятието очаква да получи от амортизируем актив при изтичането на срока му на годност, след извеждането му от употреба.

Остатъчната стойност е част от стойността на актива, която част ще се реализира при освобождаването от него и не следва да се пренася в себестойността или издръжката на предприятието, по пътя на амортизацията. В противен случай ще се получи възстановяване на инвестицията в завишен размер. Посочена в амортизационния план, с нейния размер се намалява амортизируемата стойност на актива, намаляват се амортизационните разходи, респ. повишава се финансовият резултат. Или цялостният амортизационен разход плюс остатъчната стойност следва да бъдат равни на инвестицията. Предвид това нейно значение при амортизирането на активите и това, че тя ще се реализира като приход в бъдеще време, тя трябва да се определя предварително, още с придобиването на нетекущия актив и непрекъснато да се следи и евентуално коригира.

Редица активи имат, и то често, значителна остатъчна стойност. Това е особено подчертано при значими сгради, съоръжения, транспортни средства, както и при активи, подложени на бързо техническо развитие, в резултат на което икономическият и/или ползният им живот е кратък и т.н. В същото време има активи, които нямат остатъчна стойност или тя е съвсем малка,

несъществена и може да се пренебрегне. Кои групи активи се очаква да имат остатъчна стойност и степента на нейната значителност се определя от предприятието и се оповестява в амортизационната политика.

Посочените особености на остатъчната стойност са много важни за правилното определяне на счетоводната политика. Това е бъдеща изгода. Тя ще се реализира, когато се осъществи освобождаването. Принципно то би трябвало да стане с изтичането на полезния живот. Но различни обстоятелства могат да предизвикат времева промяна във възникването на това събитие. Остатъчната стойност, в зависимост от размера ѝ, оказва влияние на амортизационните разходи и затова трябва да се включи в амортизационния план, което изисква нейното определяне още при придобиването на актива.

Тази стойност, както вече се спомена, зависи от много фактори и определянето ѝ е свързано с наличието на значителна информация. Основните фактори в това отношение могат да се определят като:

- * Продължителността на полезния живот. Колкото по-дълго се използва даден актив в предприятието, толкова принципно неговата остатъчна стойност намалява. От друга страна, определянето ѝ става по-трудно, тъй като реализирането ѝ се отдалечава от момента на оценяването.
- * Характерът на актива е от съществено значение. Често той е определящ фактор – например един софтуер, макар и с висока стойност, може да няма остатъчна стойност – няма кой да го ползва.
- * Важен момент е видът на сделката по извеждането на актива – продажба, замяна, подмяна с доплащане и т.н. То основно влияе и върху необходимата информация: очаквани продажни цени на такива активи към бъдещия момент на освобождаването; цени на възможните за придобиване/продажба материали и/или отпадъци и т.н.
- * Предполагаеми видове разходи по освобождаването от актива и техните размери.

Определянето на размера на остатъчната стойност по своята същност е прогнозна дейност, която изисква използването на много данни. Определя се към датата на изтичане на полезния живот на актива. А тъй като той е обикновено след продължителен период от време, би следвало ежегодно или на по-кратки интервали от време да се преоценява заедно с полезния живот на актива, което счетоводните стандарти изискват. Това, обаче, предизвиква затруднения в две насоки:

- * изисква значително количество прогнозни данни;
- * увеличава работата по изчисляване и преизчисляване на остатъчната стойност и амортизациите.

В много случаи може да се окаже, че разходите за получаване на прогнозните данни относно остатъчната стойност са по-значими отколкото точността в отчитането. Предвид характера на остатъчната стойност счетоводните стандарти не предвиждат задължителното ѝ определяне. Законът

за корпоративното подоходно облагане в България също не предвижда включването ѝ в данъчния амортизационен план. Това се използва за невключване на този елемент в счетоводната политика въобще и в амортизационните планове. Но, макар и допустимо, то следва да бъде оповестено, което за съжаление рядко се прави.

Включването на остатъчната стойност в амортизационния план намалява счетоводните амортизационни квоти, тъй като амортизациите се изчисляват при база цена на придобиване или заменяща я такава, намалена с остатъчната стойност. Текущото (ежегодно) преглеждане и променяне води до промяна в амортизационната норма за текущия и за следващия период, тъй като променя амортизационната база. Това особено силно е изразено при комбинирана промяна на полезния живот и остатъчната стойност.

Неопределянето на остатъчната стойност предизвиква:

- * начисляване на амортизациите, включително и за данъчни цели, върху по-висока амортизируема стойност;
- * увеличаване на амортизационните разходи за счетоводни цели;
- * деформиране както на финансовия резултат, така и на корпоративния данък чрез изместване във времето.

Ако посоченото съчетаем с обикновеното приемане на данъчните амортизационни норми и като счетоводни, влиянието става чувствително.

Посоченото предполага в амортизационната политика да се предвиди подходът при определянето и оценяването на остатъчната стойност на активите, да се предвидят факторите, които ще се вземат под внимание. При всички случаи това ще бъде една предварителна, приблизителна оценка. Реализирането ѝ в момента на освобождаване от нетекущия актив я прави подвластна на много фактори с неясен характер и сила на проявление. Сигурно е влиянието на инфлацията и измененията на цените. Но силата и насоката на изменение може само да се предполага. На тази основа следва да се предвиди периодичното проверяване на тази приблизителна оценка на остатъчната стойност и евентуалното ѝ коригиране.

Всичко посочено показва значимост на този въпрос при по-големите предприятия, притежаващи активи с висока стойност и характер, предполагащ наличието на остатъчна стойност. При извършване на независим финансов одит на всяко предприятие одиторът дава становище относно приложената счетоводна политика и качествата на финансовия отчет. В този отчет са намерили отражение и приблизителните счетоводни оценки, включително и на остатъчната стойност на нетекущите активи. За да удостовери с разумна степен на сигурност верността на отчета в неговите съществени моменти, наред с всичко останало одиторът следва да провери и амортизационната политика и приблизителните оценки, заложили в нея, и да получи достатъчни и уместни одиторски доказателства за това дали има допуснати неточности, които биха

довели до липса на сигурност за вярност. В своята работа одиторът следва да провери:

- * Какви групи нетекущи активи притежава предприятието и доколко те биха имали остатъчна стойност;
- * Доколко тази остатъчна стойност, ако имат такава, има съществено значение, като се има предвид и полезният живот;
- * Ако би имала съществено значение, следва да се провери:
  - Има ли определена остатъчна стойност, на каква основа е изчислението, преизчислявана ли е периодично и пр;
  - Ако няма изчислена остатъчна стойност, има ли обосновка за това доколко е правилна и как е оповестено това.

При обхващане на въпроса за остатъчната стойност тя винаги следва да се третира заедно с полезния живот на активите. Почти невъзможно е предприятието да има примерно масивни сгради за милиони левове, да предвижда полезен живот от 25 години и те да нямат остатъчна стойност. Най-малко трябва да има обосновка относно невъзможността за изчисляване.

Лично не зная някой одитор у нас да е анализирал този въпрос и още по-малко да е записал, макар и като забележка или препоръка, този масов факт на прилагане на кратки полезни срокове и неоченяване на остатъчната стойност. Едновременно трябва да се има предвид, че основната част от предприятията у нас са малки, което води до незначимост на остатъчната стойност на активите им. Но при по-големите предприятия той има своето място.

Библиографска справка:

Международен счетоводен стандарт (МСС) 8 Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки

Счетоводен стандарт за финансово отчитане на малки и средни предприятия (СС) 1 Представяне на финансови отчети

Счетоводен стандарт за финансово отчитане на малки и средни предприятия (СС) 4 Амортизации

RESIDUAL VALUE IN THE DEPRECIATION AND AMORTIZATION POLICIES OF AN ENTERPRISE

Assoc. Prof. Jivko Bonev, PhD
Certified Public Accountant, Registered Auditor

Summary

The accounting policy is a combination of principles, input assumptions, concepts, rules, bases, and procedures adopted by an entity to account for its operations and to present the information in the financial statements. The depreciation and amortization policies are one of its components.

At a point of time, individual assets may become useless or unfit for purpose and the entity must dispose of those assets. In this relation, the concepts of disposal, scrapping and liquidation are discussed.

In disposing of part of the assets that are not fit to be used in the business, the entity obtains income. Incurring certain expenses is also possible. The amount of income or the positive difference between income and expense is the asset's residual value.

The residual value is a portion of asset's value which would be realized upon asset disposal and should not be transferred to cost or entity's current expenditures and should be determined upon acquisition of the relevant non-current asset.

This value depends on a number of factors.

Determining the amount of the residual value is in essence an estimation which requires the use of a lot of data. It is determined as at the date of the expiration of the asset's useful life. This however leads to certain difficulties.

Taking into account residual value's nature, the accounting standards do not provide for its mandatory determination. Not determining the residual value would lead to:

- * accruing depreciation, including for tax purposes, on a higher depreciable amount;*
- * increasing depreciation charges, for both accounting and tax purposes;*
- * decreasing the financial result;*
- * distortion of the financial result and corporate tax amount by timing mismatch (discrepancies in timing).*

If the above is coupled with the usual practice of accepting the depreciation rates for tax purposes as depreciation rates for accounting purposes, this distortion would be significant.

The above means that the depreciation and amortization policies should include an approach envisaging the factors to be considered in the initial determining and evaluation of the residual value. In all cases, this would be a preliminary estimate. On that basis, a periodic review of the estimate of the residual value and any adjustments

thereto should be provided for.

All the above shows the importance of that issue in the case of larger entities holding high-value assets. In undertaking an independent financial audit of the enterprise, the auditor provides an opinion on the accounting policies applied and financial statements features. The audit should also cover the issue related to the residual value. The residual value issue should always be considered together with the assets' useful life.

It should also be taken into account that the majority of enterprises in this country are small.

Key words:

Residual value

Accounting policy

Depreciation and amortization policy